

În cursul anului 2004 parohia reformată Becheni (com. Săuca, jud. Satu Mare) a inițiat renovarea bisericii proprii. Construcția, de dimensiuni mici, are un plan simplu, dispus pe axa est-vest, partea estică fiind alungită și închisă semicircular, iar partea vestică având forma pătrată, extinsă cu un portic în partea de sud. În cursul lucrărilor a fost decopertată tencuiala interioară, astfel, au fost descoperite două nișe de fereastră, cu închidere semicirculară. În toamna anului 2005 a fost prevăzută reînnoirea podelei, astfel, parohia Becheni și Eparhia Reformată de Oradea au solicitat asistența Muzeului Județean Satu Mare. Scopul cercetării, definit de beneficiar, a fost de a efectua o săpătură arheologică în interior, pentru a lămuri eventuala existență a unor structuri anterioare. Cercetările pe paramentul bisericii sugerau existența unei construcții mai vechi, de dimensiunea actuali porțiuni estice.¹ Pentru determinarea planimetriei bisericii vechi a fost necesară cercetarea părții estice a bisericii în interior, precum și deschiderea unei secțiuni și în exterior, în axul estic al clădirii.

Izvoare scrise privind așezarea Becheni și istoria bisericii

Satul Becheni (magh.: Pele), contopit cu satul vecin Chisău (magh.: Keszi) încă din secolul al XVIII-lea, se află pe teritoriul comitatului istoric Solnocul de Mijloc. Cele două sate sunt așezate pe Valea Pelei, străzile fiind dispuse de-a lungul văii și a afluenților mai mici.

Satul Becheni este menționat prima dată la începutul secolului al XIV-lea în hotărnicia unei posesii din Sărvăzel.² În 1334 posesiile unui locuitor din sat, Laurențiu din Becheni, au fost sechestrare pentru voievodul Toma, iar în 1337 posesiile lui Sebastian, împreună cu partea cuvenită lui din biserica cu hramul Sfintei Fecioare, au fost date fetelor lui: Jolent și Elena.³ Mărimea acestei părți trebuia să fie jumătatea moșiei Becheni, deoarece în 1359 nepoata lui Sebastian, Elisabeta, primește jumătate din 1/6 din partea lui Sebastian cu titlul de pătrime cuvenită ficei. Terenul ajuns în posesia Elisabetei avea 45 iugăre de pământ la care se adăuga partea cuvenită – deci 1/24 – din dreptul de patronat al bisericii de piatră, ridicată în cinstea Sfintei Fecioare.⁴

Aceste informații atestă că așezarea și biserica erau în posesia unei familii nobiliare, numită *Pelei* după principala, și probabil unica, posesie. Așezarea se află în continuare în mâna acestei familii până în secolul al XVI-lea – fragmentată între mai multe ramuri. Ca atare și biserica parohială a fost patronată de această familie până la această dată. Despre dotările bisericii, ridicată din piatră, s-a păstrat o singură informație: un liturgier aparținând acestei biserici, având valoarea de 10 mărci a fost furat, împreună cu alte bunuri, din casa parohului Ștefan fiul lui Nicolae în anul 1352.⁵

De la mijlocul secolului al XVI-lea până în 1797 izvoarele scrise sunt foarte puțin cunoscute. Moșierii satului la sfârșitul secolului al XVIII-lea sunt deja familiile Diószegi și Mensáros, precum și proprietari mai mici.⁶ Conform protocoalelor parohiale, biserica, devenită calvinistă la mijlocul secolului al XVI-lea, a fost patronată de familiile proprietare contribuind, în principal, la diferite reparații și extinderi. Ajutorul oferit pentru biserica locală a permis membrilor acestor familii să aibă locul de veci în și în preajma bisericii: pe latura de nord există cripta familiei Mensáros, iar în cursul săpăturii, au fost identificate mai multe înhumări din secolele XVIII și XIX în interiorul bisericii. Potrivit acestor protocoale, biserica a fost lărgită succesiv pe parcursul secolului al XIX-lea. A fost adăugată nava actuală la vest și, mai târziu, porticul de pe latura de sud a navei, precum și turnul de pe fațada de vest. Sanctuarul vechi, boltit, a fost demolat în 1905, fiind construită actuala închidere estică semicirculară. Cercetărilor arheologice le-a rămas astfel rolul de a clarifica planul sanctuarului bisericii vechi.⁷

¹ A fost sondat paramentul sudic al sanctuarului la îmbinarea cu nava actuală, observându-se aici urmele zidului vestic al bisericii vechi. Cercetarea a fost efectuată de Béla Kósa, istoric de artă.

² EO. II. 226.

³ EO. II. 801, 935.

⁴ DRH. C. XI. p. 421–428, nr. 412–413.

⁵ DRH. C. X. p. 106, nr. 96.

⁶ Petri IV. 228–231.

⁷ Săpătura s-a desfășurat în septembrie 2005, conform autorizației cu nr. 318/2005. Lucrările au fost finanțate de Muzeul Județean Satu Mare și Parohia Reformată Becheni. Au participat studenții Szabolcs Nagy și Attila Magyarosi.

Cercetările arheologice

Au fost deschise trei secțiuni în interior: SI, având dimensiunile de 2,22 x 2,50 m, la zidul sudic, la îmbinarea sanctuarului cu nava medievală; SII, cu 2,22 x 2,50 m, la zidul nordic, la îmbinarea sanctuarului cu nava medievală; SIII, cu 2,23 x 2,00 m, în porțiunea mediană a zidului nordic. În exterior a fost deschisă SA, 3 x 2,25/8 m, în axul bisericii (profilul sud are lungimea de 8 m, profilul nord are lungimea de 2,25 m). Cota nivelului de referință a fost stabilită la 1 m de la nivelul pragului. Toate adâncimile sunt raportate, dacă nu este specificat altfel, la această cotă.

Biserica medievală. În secțiunile SI și SII a fost dezvelită fundația sanctuarului vechi (notată cu sigla B în planșe), fiind construită deodată cu o porțiune din paramentul sudic al bisericii, porțiune pe care au fost descoperite cele două nișe de fereastră. Sanctuarul avea un plan rectangular – închiderea fiind identificată din exterior în SA. Față de navă, sanctuarul s-a îngustat printr-un umăr mic, de 0,80-1 m. În linia umărului, sub arcul de triumf fundația a fost continuă, fiind spartă doar de un mormânt modern (v. profil V în SII). Fundația sanctuarului este construită din cărămidă (29/30 x 14 x 5/5,5 cm) cu mortar gălbui, friabil, cu mult nisip. Talpa fundației sanctuarului în partea de est este la -269 de cm iar în partea de vest coboară la -289 cm. Partea inferioară a fundației este înecată în mortar, iar partea superioară, realizată din trei rânduri de cărămidă, așezate regulat, este ieșită în consolă cca. 5-6 cm. Din elevația zidului sanctuarului au rămas doar două rânduri de cărămidă restul fiind demolate cu ocazia construirii corului nou în anul 1905. Elevația se retrage ușor, cu circa 5 cm, față de partea superioară a fundației. Fundația transversală a sanctuarului a fost demolată parțial de înhumări ulterioare: de M2 în SI, doar aproximativ o treime din latura de est, iar în SII a fost secționată în întregime de o groapă cu umplutură afănată (strat nr. 14 – probabil și acesta un mormânt, dar care nu a putut fi identificat datorită nivelului ridicat al apei freactice).

Porțiunea zidului sudic al bisericii pe care au fost descoperite cele două nișe de fereastră constituie, de fapt, zidul sudic al navei vechi (notat cu sigla A în planșe). Potrivit cercetării de parament biserica se întindea spre vest până la porticul sudic actual. Caracteristicile zidăriei sunt similare cu cele ale fundației sanctuarului. Mărimea cărămizilor este identică, ca și mortarul folosit. Talpa fundației se află la -292 cm. Partea inferioară a fundației zidului este înecată în mortar, iar partea superioară este zidită în șiruri regulate. Elevația se retrage față de fundație, formând la cota de -188 cm un soclu de 20 de cm lățime. Din nivelul podelei actuale zidul este căptușit cu cărămizi moderne (29 x 14/13 x 4,5/5 cm), intervenție realizată, cel târziu, cu ocazia construirii părții estice (anul 1905).

Podele și amenajări interioare. Nivelul de călcare în momentul cercetării a fost dat de o podea de scânduri, sub care s-a format un strat foarte afănat din pământ uscat, praf și nisip – curățat cu mături. În cursul săpăturii au fost identificate mai multe podele anterioare. La cotele cuprinse între -175 și -186 cm au apărut în toate cele trei secțiuni interioare fragmente dintr-o podea realizată din cărămidă (notată cu sigla G în planșe). Cărămizile (30 x 15 x 6,5 cm) sunt așezate într-un rând – cu excepția marginilor, unde sunt două rânduri – în pat de nisip cu mortar, cu grosime de 3,5 cm. În privința podelelor mai vechi este relevantă partea de est din SI, unde cu excepția gropii de mormânt de la M2 s-a păstrat stratigrafia. Aici solul steril (lut negru curat, nr. 17A) apare la cota de -213 cm. Peste acest nivel sunt observabile două nivele de lutuială (de lut galben nr. 2A și de lut maroniu nr. 2C).

În partea de nord a SII, la cotele -179 cm, respectiv -182 cm au apărut două structuri zidite din cărămidă. Prima, paralelă cu zidul nordic (notat cu sigla F în planșe) este suprapusă peste fundația sanctuarului vechi. Are o ușoară deviație față de latura nordică a sanctuarului și a zidului actual. Este realizată doar din două rânduri de cărămidă, legate cu un mortar alb tare. Are probabil rolul de a nivela partea de sus a fundației demolate. Structura a doua (notată cu sigla E în planșe) are o formă semicirculară (cu raza de cca. 40 cm) și pornește din umărul sanctuarului vechi, suprapunându-l parțial. Este realizată doar din trei rânduri de cărămidă, refolosite, prinse într-un mortar friabil gălbui. Extinderea exactă nu se poate preciza, partea de sud fiind distrusă de o groapă de mormânt. Funcția poate fi presupusă doar din poziție, care sugerează că a fost fundația unui amvon.

Morminte. Au fost identificate un număr de 14 înhumări, atât în exteriorul cât și în interiorul bisericii. Scheletele au fost întinse pe spate și orientate V-E, fiind respectată axa bisericii. Sunt două excepții: M1 este orientat aproximativ N-S, iar M9 E-V. Pe suprafața cercetată, pe baza stratigrafiei presupunem existența mai multor înhumări, dar, datorită nivelului ridicat al apei freactice nu s-a putut continua suficient în adâncime pentru a identifica scheletele. Mormintele nu au avut inventar, excepție fiind mormintele M4 și M6. La bazinul mormântului de copil, M4, s-au observat coroziuni de bronz, dar nu s-a putut recupera nici identifica obiectul. În M6, tot în zona bazinului a fost descoperită o pafă de

argint. Cele două părți sunt plăci servind ca și capete de curea (4,5 x 2 cm), și sunt decorate cu un motiv vegetal gravat. Cele două părți sunt legate cu un cârlig și un lanț (lungime 12 cm, diametrul unei verigi 1 cm). Factura și decorul obiectului indică o datare pentru secolul al XVIII-lea. Datorită faptului că nu se cunosc, în momentul actual, analogii apropiate, o datare mai precisă nu este posibilă.

Descrierea mormintelor

- M1. Identificat în SA. Adâncime -216 cm. Orientare N-S. Schelet de copil întins pe spate, oase păstrate bine. Craniu aplecat ușor spre stânga. Mâna și piciorul drept întinse, cele din stânga ușor îndoit. Suprapune pe M4, M7, M8 și M13.
- M2. Identificat în SA. Adâncime -209 cm. Fragmente de oase de copil mic, păstrate în urme. Suprapune pe M10.
- M3. Identificat în SI. Adâncime -302 cm craniu, -310 cm bazin, -332 fundul mormântului. Orientare V-E. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate bine. În săpătură a intrat doar partea mai sus de bazin. Craniu aplecat la dreapta, mâinile întinse așezat pe lângă corp. Groapa mormântului a fost scobită în formă de semicerc în fundația sanctuarului vechi. Umplutura mormântului este un pământ cenușiu închis, afănat cu granule de mortar și fragmente mici de cărămidă.
- M4. Identificat în SA. Adâncime -254 cm craniu, -282 cm bazin. Orientare V-E. Schelet de copil, oase păstrate mediu. Craniu drept, cu partea inferioară ușor dislocată. Mâna stângă ușor îndoită, mâna dreaptă și picioarele întinse. Pe bazin coroziuni de bronz, decolorând oasele.
- M5. Identificat în SIII. Adâncime -343 cm. Orientare V-E. Schelet de matur întins pe spate, oase păstrate bine. În săpătură au intrat doar oasele din picior, de la mijlocul femurului. Umplutura este pământ negru cenușiu afănat cu mortar mult și fragmente mici de cărămidă.
- M6. Identificat în SII. Adâncime -342 cm craniu, -349 cm. Orientare V-E. Schelet de matur întins pe spate, oase păstrate bine. Scheletul este deranjat, respectiv a alunecat ușor spre sud. Craniu drept, partea de jos dislocată. Oasele mâinilor și coastele dislocate, doar poziția vertebrelor sugerează orientarea și poziția inițială. Pe bazin, intrând deja în profil o pafta cu lanț, din argint. Umplutura este stratul nr. 16.
- M7. Identificat în SA. Adâncime -259 cm. Orientare V-E. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate bine. Din schelet lipsește craniul, partea stângă superioară și oasele inferioare ale picioarelor. Oasele păstrate din mâini sunt întinse lângă corp.
- M8. Identificat în SA. Adâncime -278 cm Orientare V-E. Schelet de copil, întins pe spate, oase păstrate mediu. Craniu aplecat înainte, coastele și oasele mici deranjate. Mâini peste corp, picioare întinse, paralele.
- M9. Identificat în SIII. Adâncime -358 cm craniu, -343 cm bazin. Orientare V-E. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate bine. Craniu drept, mâini îndoit așezate pe bazin, picioare întinse, paralele. Oasele inferioare ale piciorului ies din aria cercetată. Umplutura este pământ negru tasat, în partea superioară cu mortar și fragmente de cărămidă.
- M10 Identificat în SA. Adâncime -268 cm craniu, -280 bazin. Orientare E-V. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate mediu. Craniu fragmentat, turtit. Mâini așezate paralel pe corp. Picioare întinse, paralele. Lipsă oasele inferioare.
- M11. Identificat în SA. Adâncime -262 cm craniu, -278 cm bazin. Orientare E-V. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate bine. Jumătatea stângă, de la linia vertebrelor iese din aria cercetată. Craniu aplecat înainte și stânga. Mâna dreaptă așezată întins lângă corp. Picior întins.
- M12. Identificat în SA. Adâncime -273 cm. Orientare E-V. Schelet de copil, oase păstrate mediu. Există doar oasele lungi ale picioarelor, așezate întins paralel. Este suprapus de M10.
- M13. Identificat în SA. Adâncime -282 cm. Orientare E-V. Schelet de matur, întins pe spate, oase păstrate bine. Lipsă craniu partea dreaptă superioară și oasele inferioare ale piciorului. Mâini întinse, așezate lângă corp. Picioare paralele. Este tăiat probabil de M8.
- M14. Identificat în SIII. Adâncime -342 cm craniu. Este craniul unui matur, aplecat spre dreapta. Restul scheletului iese în afara ariei cercetate.

Concluzii

Săpătura, împreună cu cercetările de parament, a identificat părțile unei biserici medievale, parțial ruinate, parțial incorporate în construcția actuală. Fundația sanctuarului medieval a avut un plan rectangular, îngustându-se față de navă cu un umăr. S-a demonstrat că ferestrele descoperite au fost pe zidul sudic al navei bisericii medievale, elevația acestei părți fiind păstrată aproape în întregime. În partea de nord, însă, zidul actual este înnoit, caracteristicile de zidire fiind diferite față de zidul sudic și fundația păstrată a sanctuarului medieval. Între sanctuarul și nava medievală s-a păstrat o fundație transversală din cărămidă, având direcția N-S, servind, probabil, baza arcului de triumf. Sanctuarul boltit a fost demontat în anul 1905.

Stratigrafia interioară arată o succesiune de podele reînnoite, între care și una realizată din cărămidă, ridicându-se nivelul de călcare interior cu 20 până la 30 de cm. Sub nivelul podelelor se observă umplutura uniformă și afănată a mormintelor moderne și medievale. Pe toată suprafața cercetată au fost surprinse morminte, singura excepție fiind în colțul de nord-est al SI. Aici solul virgin, reprezentat de un lut negru curat, a apărut la cota de -0,45 m de la podeaua actuală. În rest mormintele s-au adâncit până la, sau chiar sub, cotele de -3,37/3,42 m, cote la care peste tot apare apa freatică.

Secțiunea exterioară a confirmat închiderea dreaptă a sanctuarului și a documentat suprapunerea zidului semicircular actual peste fundația sanctuarului medieval. A mai fost observat un contrafort în colțul sud-estic al sanctuarului. Stratigrafia este dată de umplutura mormintelor, săpate până la cota de -3,00 m unde apare apa freatică.

Au fost identificate în total 14 inhumajii, fără inventar, cu excepția M6 (din SII), care avea în zona bazinului o pafta de argint cu lanț. M2 (din SI) era așezat la est de umărul sudic al sanctuarului, porțiunea capului fiind scobită în fundație în formă de semicerc.

Cercetările arheologice din anul 2005 au scos la iveală o biserică medievală de mici dimensiuni, având o navă rectangulară (cca. 6 x 7 m) și un sanctuar cu închidere dreaptă (cca. 4,4 x 5 m). Potrivit surselor scrise, acest sanctuar era boltit în momentul demolării. Având în vedere menționarea bisericii parohiale, cu hramul Sfintei Fecioare în 1337, precum și a faptului că este din piatră (1359) datarea poate fi plasată în primele decenii ale secolului al XIV-lea sau chiar la turnura secolelor XIII și XIV. Caracteristicile morfologice sunt mult prea simple pentru a permite o încadrare cronologică mai precisă, dar, cel puțin, nu infirmă această dateare.

Bibliografie

- EO. II. *Erdélyi Okmánytár. II. 1301–1339.* Red. Jakó Zsigmond. Budapest, 2004.
 DRH C. *Documenta Romaniae Historica. seria C. Transilvania*, vol. X–XI, București, 1977, 1981.
 Petri IV *Petri Mór, Székely vármegye monográphiája*, IV, [Zilah], 1902.

Lista straturilor

- 1 pământ cenușiu afănat cu pietricele și fragmente mici de cărămidă
- 2A Lutuaială gălbuie
- 2B Lut brun închis, tasat cu bulgări de mortar și fragmente mici de cărămidă
- 2C Lutuaială brună/roșcată
- 3 Pământ negru cu mortar și fragmente de cărămidă
- 4 Lut brun-gălbui tasat, amestecat cu negru
- 5 Pământ tasat cu mortar și fragmente de cărămidă
- 6 Pământ brun tasat cu mortar și fragmente de cărămidă
- 7 Pământ afănat cenușiu închis cu mortar și fragmente de cărămidă
- 8 Pământ afănat și bulgări de pământ negru
- 9 Pământ negru afănat amestecat cu nisip galben cu multe fragmente mici de cărămidă
- 10 Pământ brun cu nisip
- 11 Nisip cenușiu/galben
- 12 Pământ brun afănat cu nisip
- 13 Pământ negru tasat cu bulgări de mortar
- 14 Pământ cenușiu-negru afănat cu bucăți mari de cărămidă și piatră (umplutură mormânt)
- 15 Pământ negru afănat și amestecat cu mortar și fragmente de cărămidă
- 16 Pământ negru cu mortar și fragmente de cărămidă (umplutură mormânt M6).
- 17A Lut negru curat – sol steril
- 17B Lut cenușiu curat – sol steril
- 17C Lut galben curat – sol steril
- 18 Pământ foarte afănat cenușiu (umplutură mormânt)
- 19 Pământ afănat negru cu mortar și fragmente de cărămidă (umplutură mormânt)
- 21 Strat vegetal
- 22 Pământ negru cu mortar și fragmente de cărămidă
- 23 Pământ negru cu multe fragmente de cărămidă și bucăți de tencuială
- 24 Pământ brun închis cu puține fragmente de cărămidă și bulgări de lut galben
- 25 Pământ negru cu fragmente de cărămidă și bulgări de lut galben (umplutură mormânt).

- A – Fundația și elevația navei bisericii medievale
 A' – Zidul navei bisericii medievale, căptușit cu cărămizi moderne
 B – Fundația sanctuarului medieval
 B' – Contrafort adosat la colțul de SE al sanctuarului medieval
 C – Zidul modern al bisericii, construit în anul 1905
 D – Amenajare interioară – SI
 E – Amenajare interioară – SII
 F – Amenajare interioară – SII
 G – Podea de cărămidă

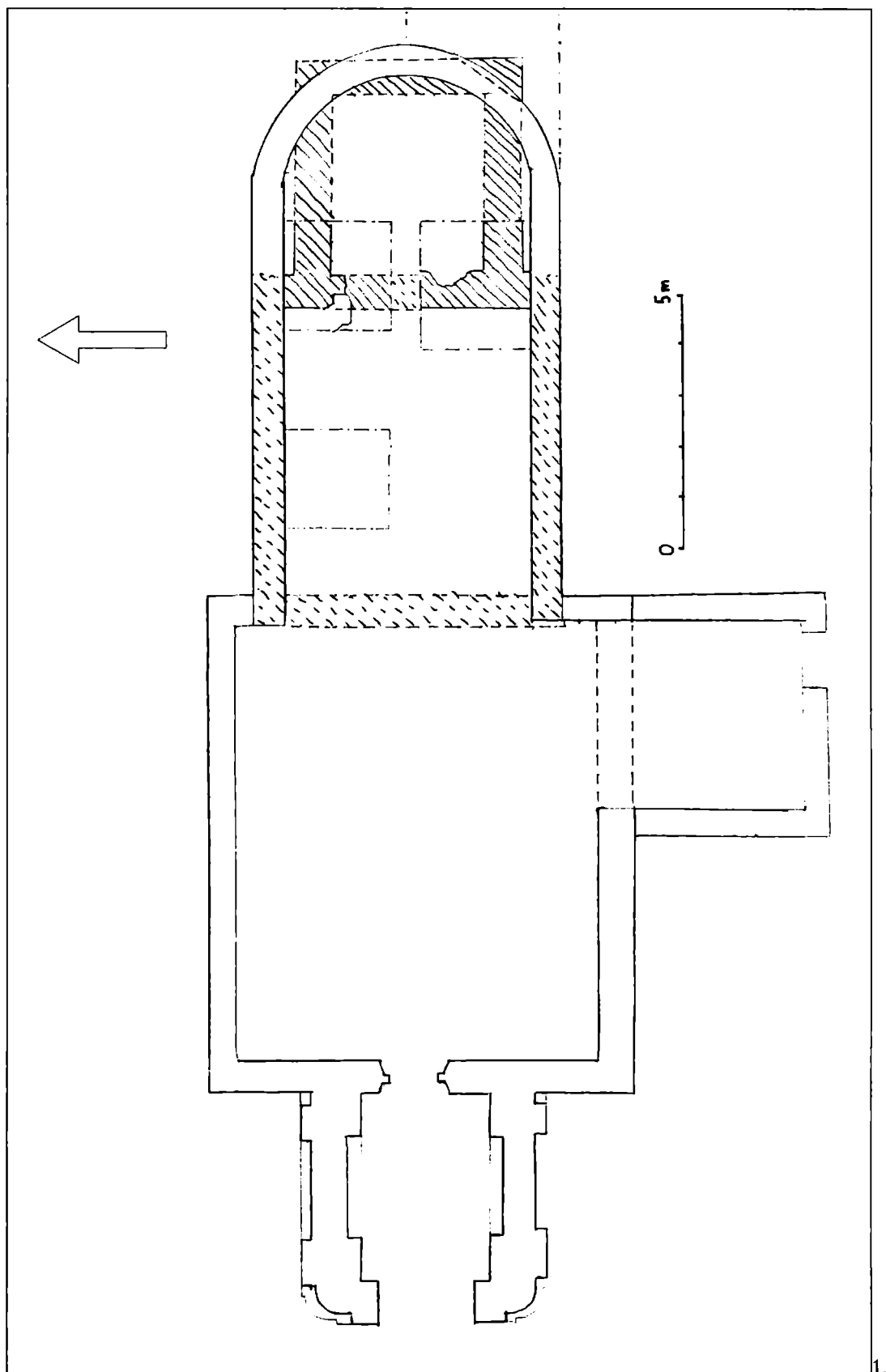
Lista ilustrațiilor

1. Plan general: biserica reformată Becheni și secțiunile deschise.
2. SI, plan

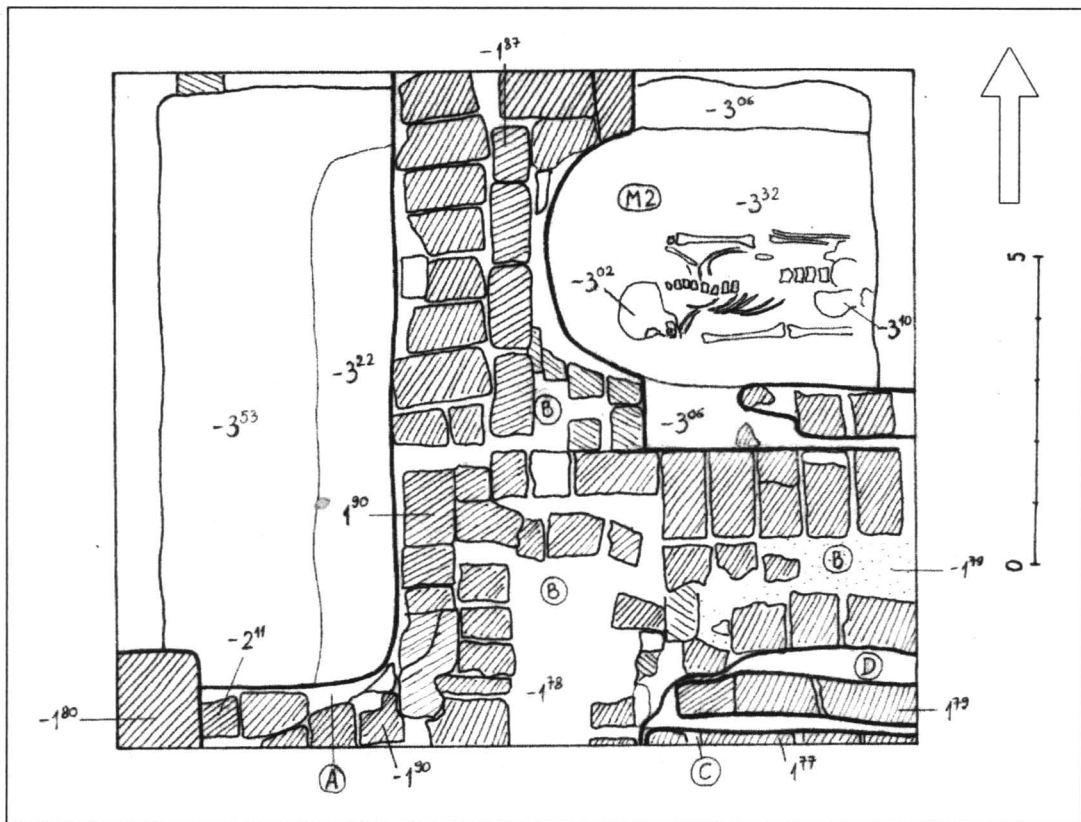
3. SI, profil est
4. SI, profil sud
5. SI, profil transversal
6. SI, profil vest
7. SI, profil nord
8. SII, plan
9. SII, profil est, sud și vest
10. SII, profil vest și nord
11. SIII, plan – podeaua de cărămidă
12. SIII, plan cu morminte
13. SIII, profil vest și nord
14. SA, plan cu fundația descoperită
15. SA, plan cu morminte
16. SA, profil nord și est
17. SA, profil sud
18. SA, profil vest
19. Fotografie biserica Becheni, vedere din vest
20. Fotografie ferestrele descoperite pe zidul sudic
21. Fotografie secțiunile SI și SII
22. Fotografie SI cu fundația sanctuarului
23. Fotografie SI cu fundația transversală a sanctuarului
24. Fotografie SII cu structurile descoperite
25. Fotografie SIII cu mormintele
26. Fotografie SIII cu podeaua de cărămidă
27. Fotografie SA cu fundația sanctuarului
28. Fotografie SA cu mormintele
29. Fotografie mormânt M2
30. Fotografie mormânt M6
31. Fotografie pafta descoperită în M6.

Archaeological research of the Calvinist Church of Becheni
(Abstract)

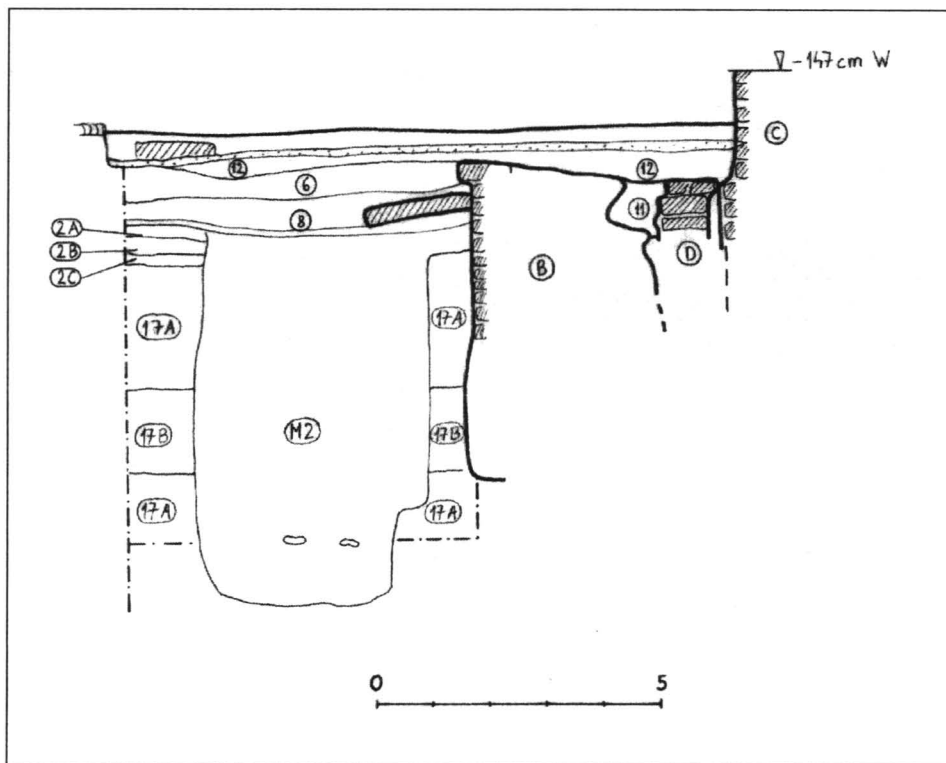
Two medieval windows were discovered at the Calvinist church of Becheni during a restoration in 2004. In order to clarify their origin and the former phases of the building, an archaeological excavation was carried out in September 2005, preceding the renovation of the church-floor. Four sections were opened, three inside and one at the outside. The foundations of a rectangular sanctuary were revealed in the eastern part of the building, which formed together with the southern wall, containing the two windows, the remaining part of a medieval church. This church has a small rectangular nave identical with the eastern part of the present church. 14 inhumations were revealed both inside and outside, all of them being deepened until the level of the soil-water. One of them (M6) had inventory at the middle of the body: a silver bell-fastener with chain.

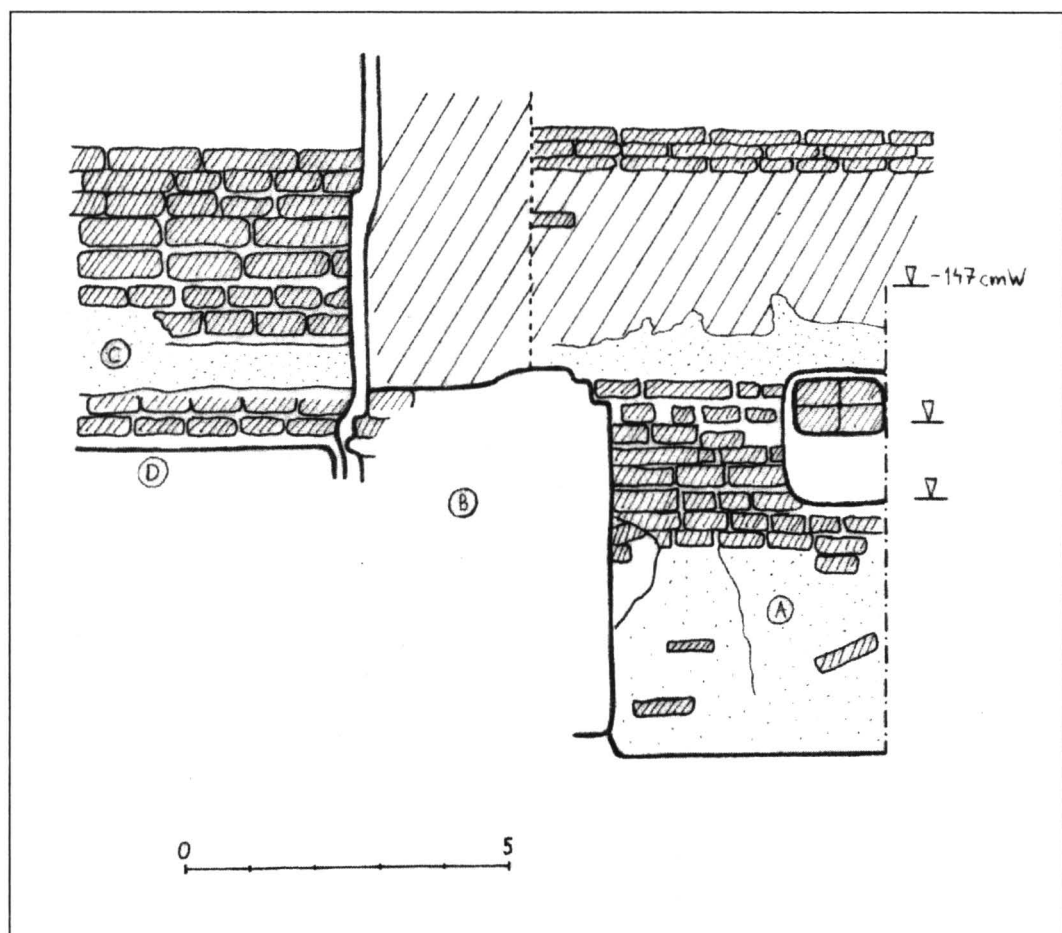
1. Plan general biserica reformată Becheni și secțiuni deschise.

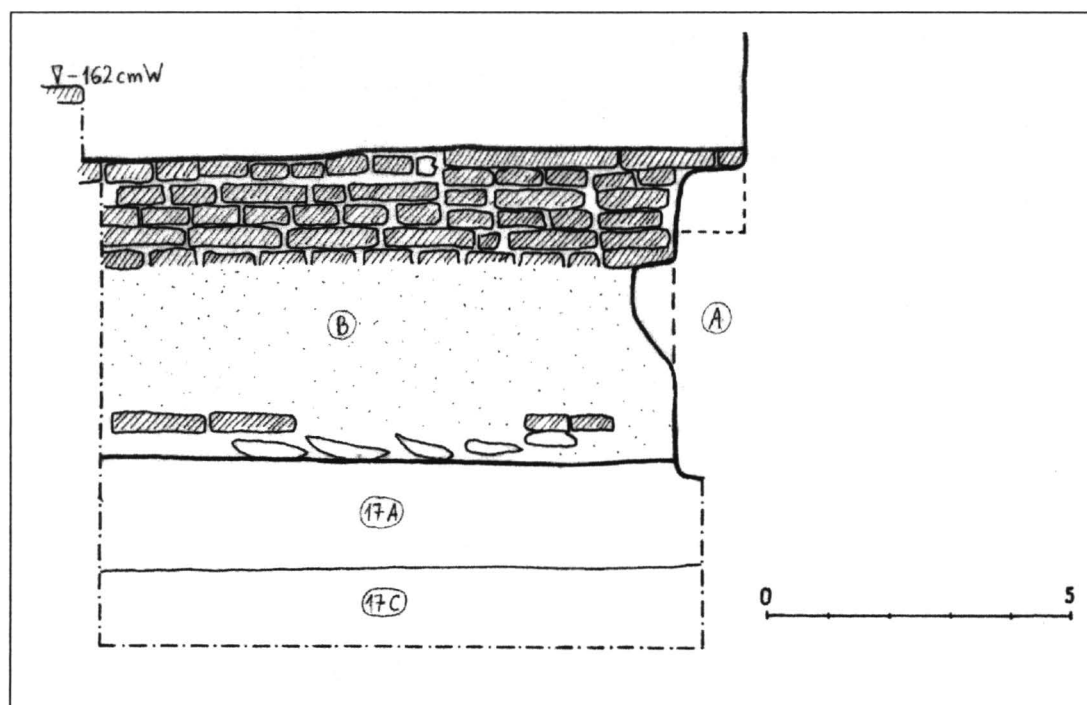
2. SI. Plan

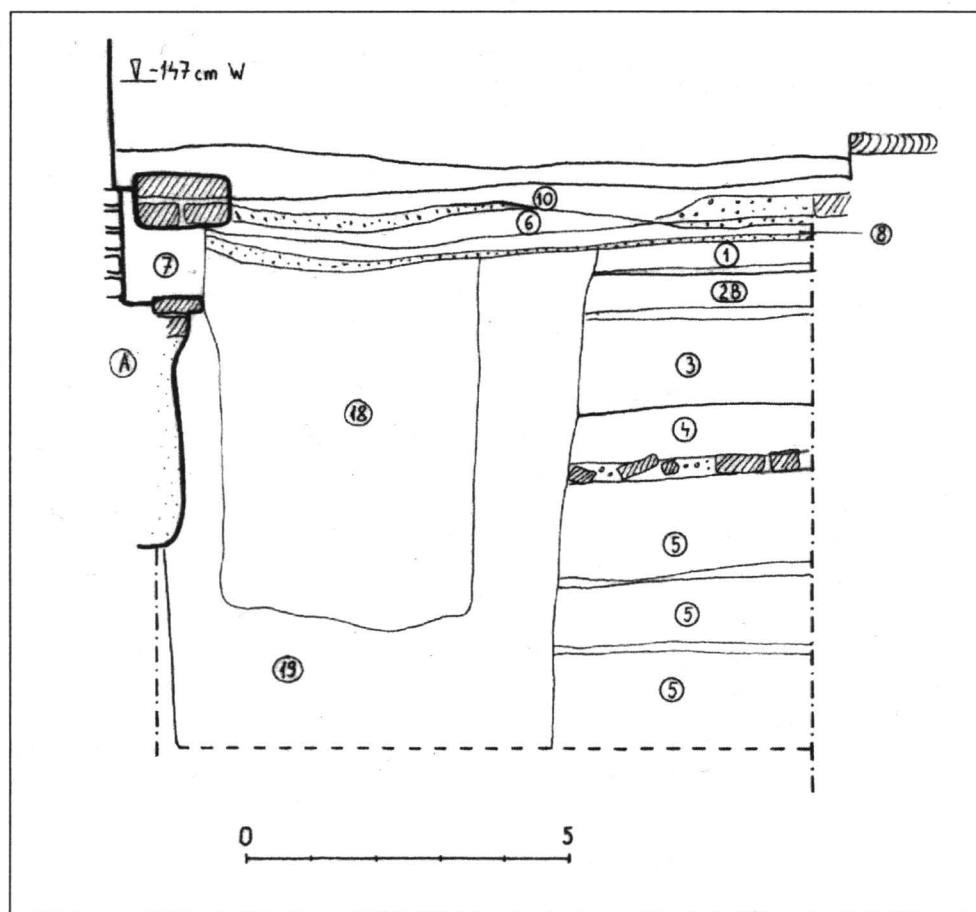
3. SI. profil est

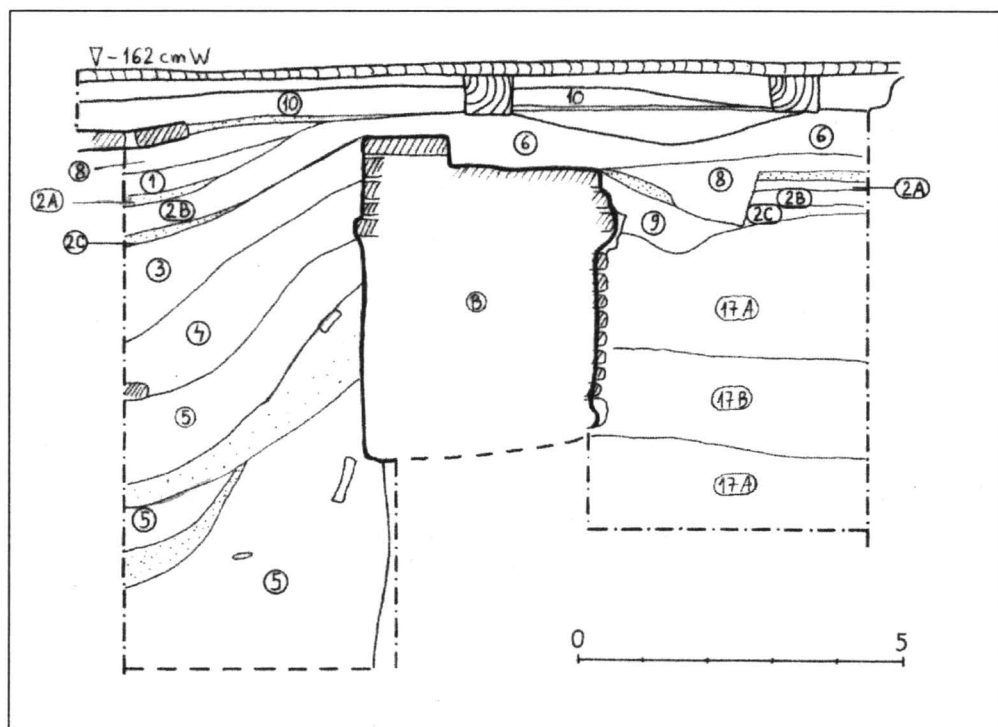
4. SI. profil sud

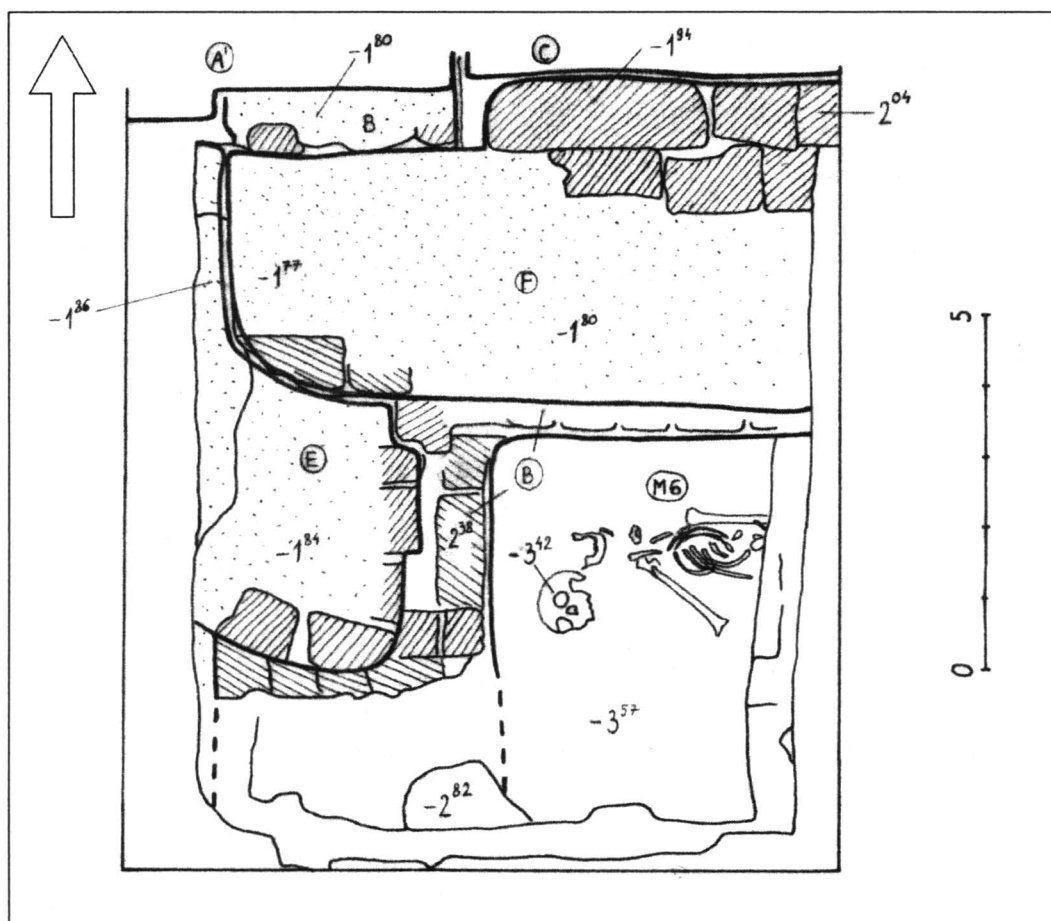
5. SI. profil transversal

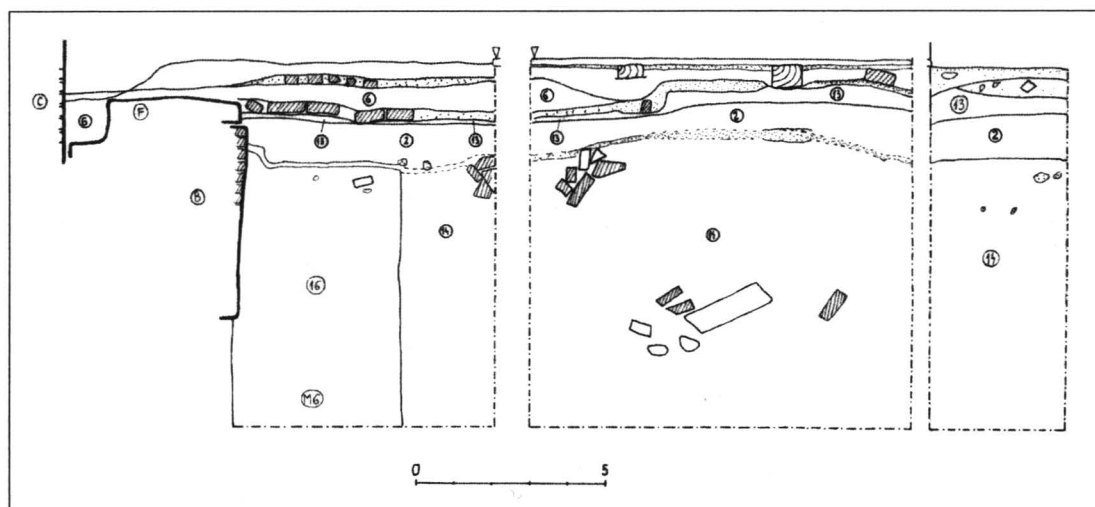
6. SI. profil vest

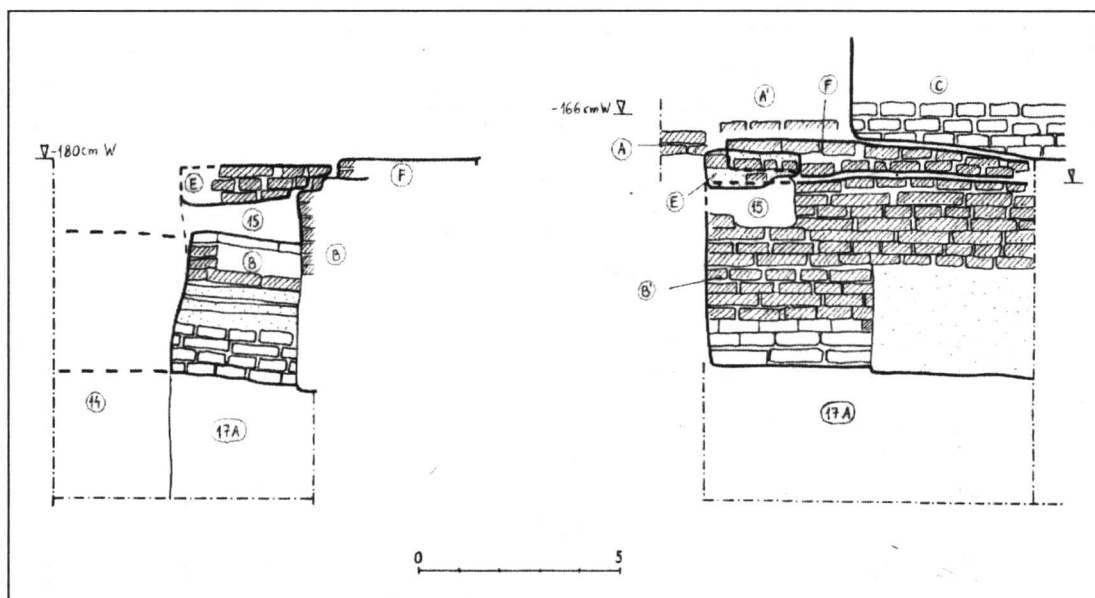
7. SI. profil nord

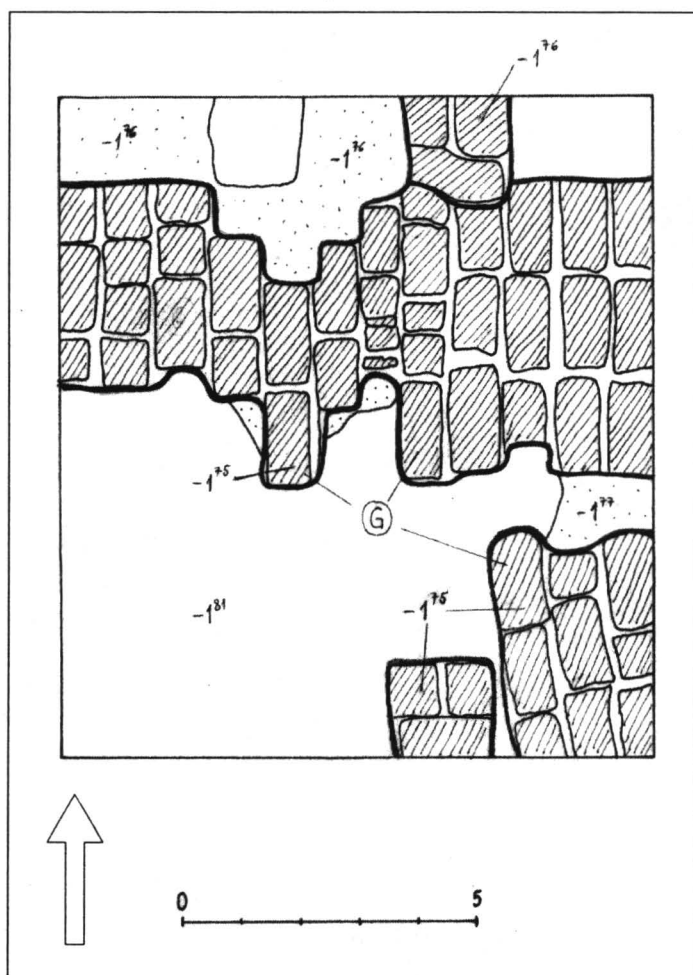
8. SII, plan

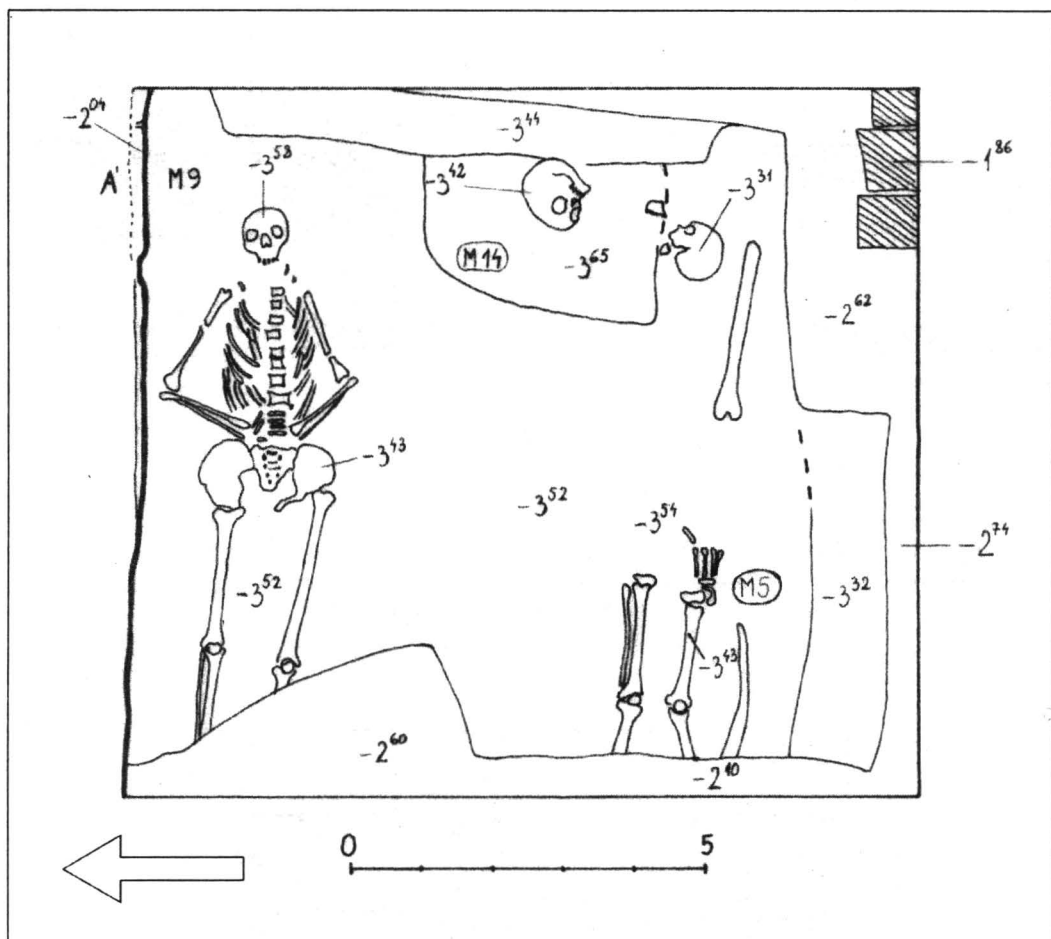
9. SII, profil est, sud și vest

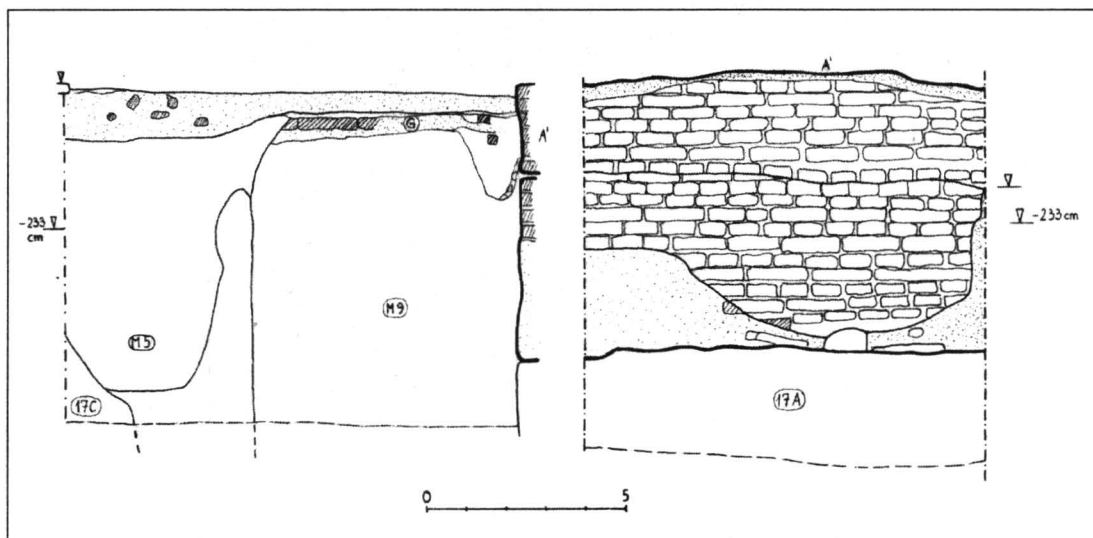
10. SII, profil vest și nord

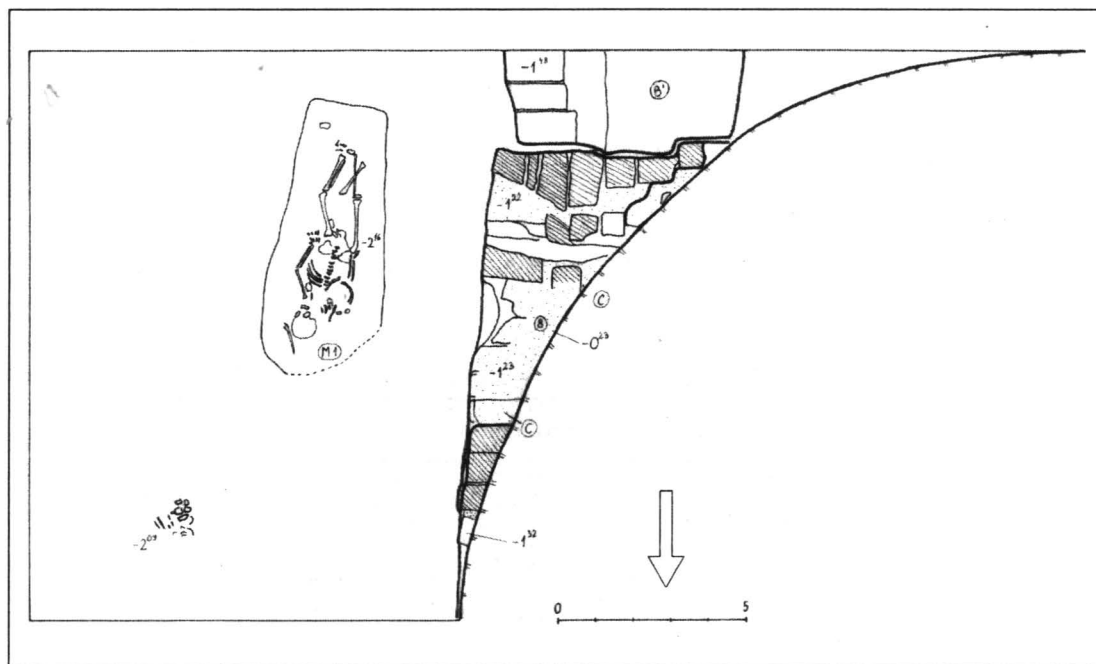
11. SIII, plan – podeaua de cărămidă

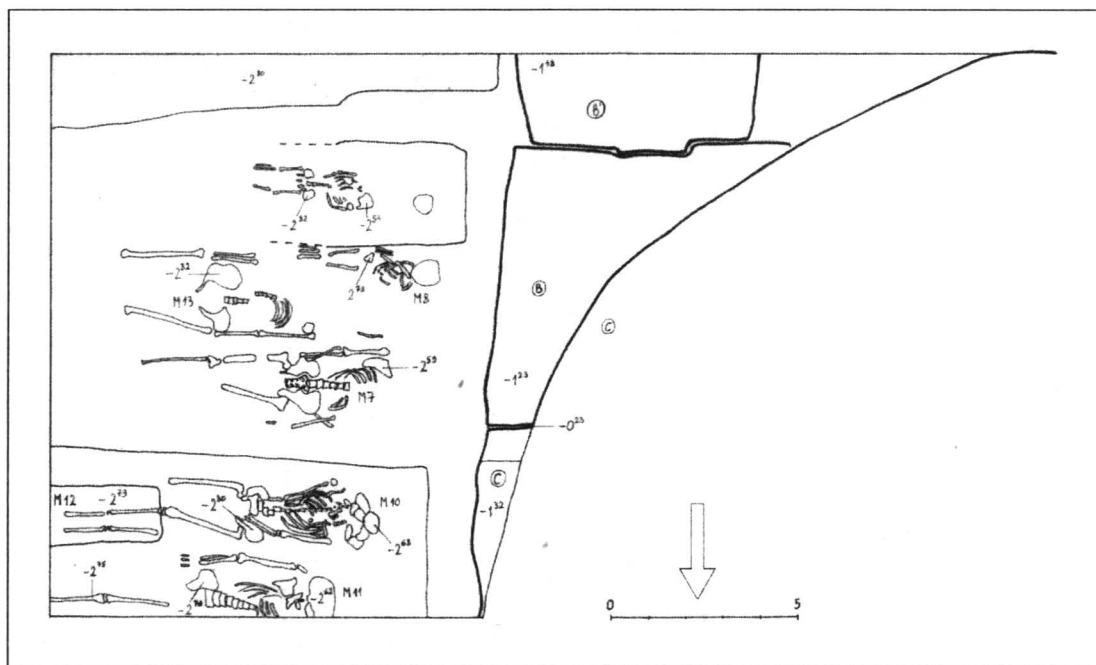
12. III, plan cu morminte

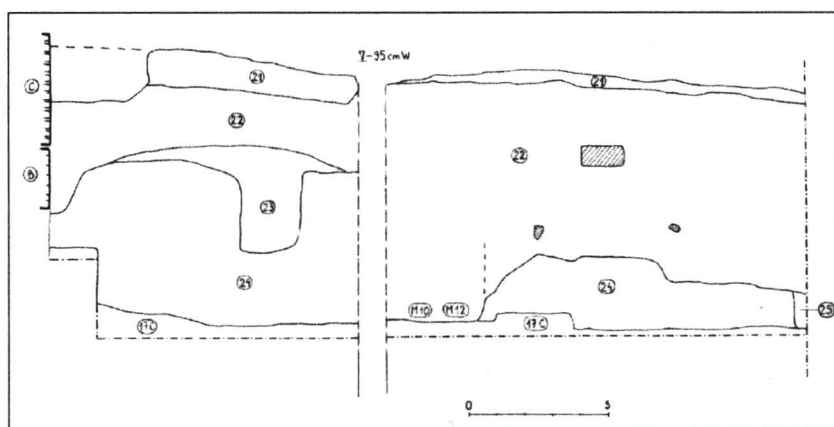
13. III, profil vest și nord

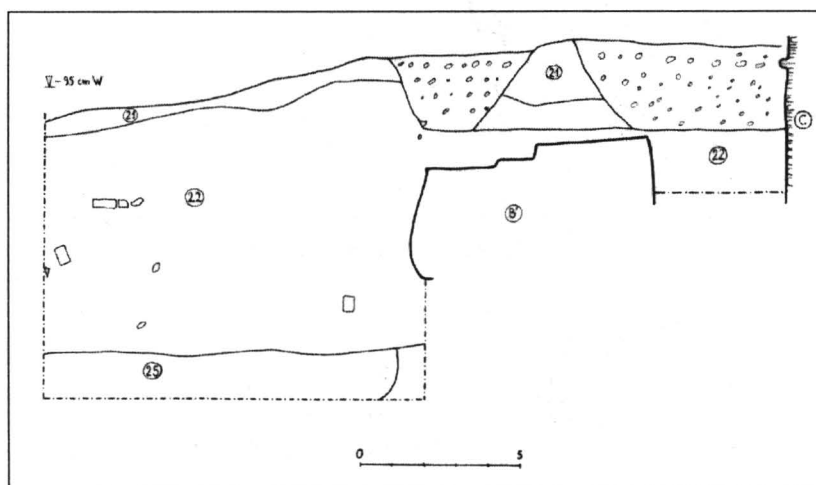
14. SA, plan cu fundația descoperită

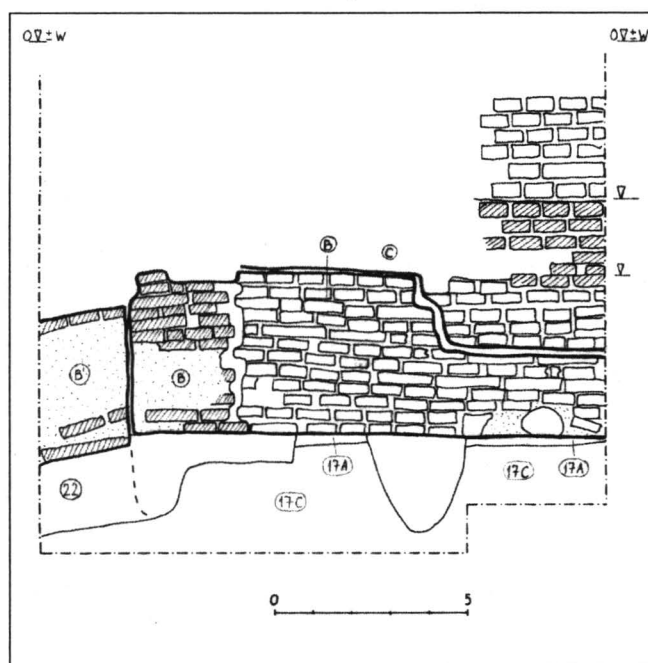
15. SA, plan cu morminte

16. SA, profil nord și est

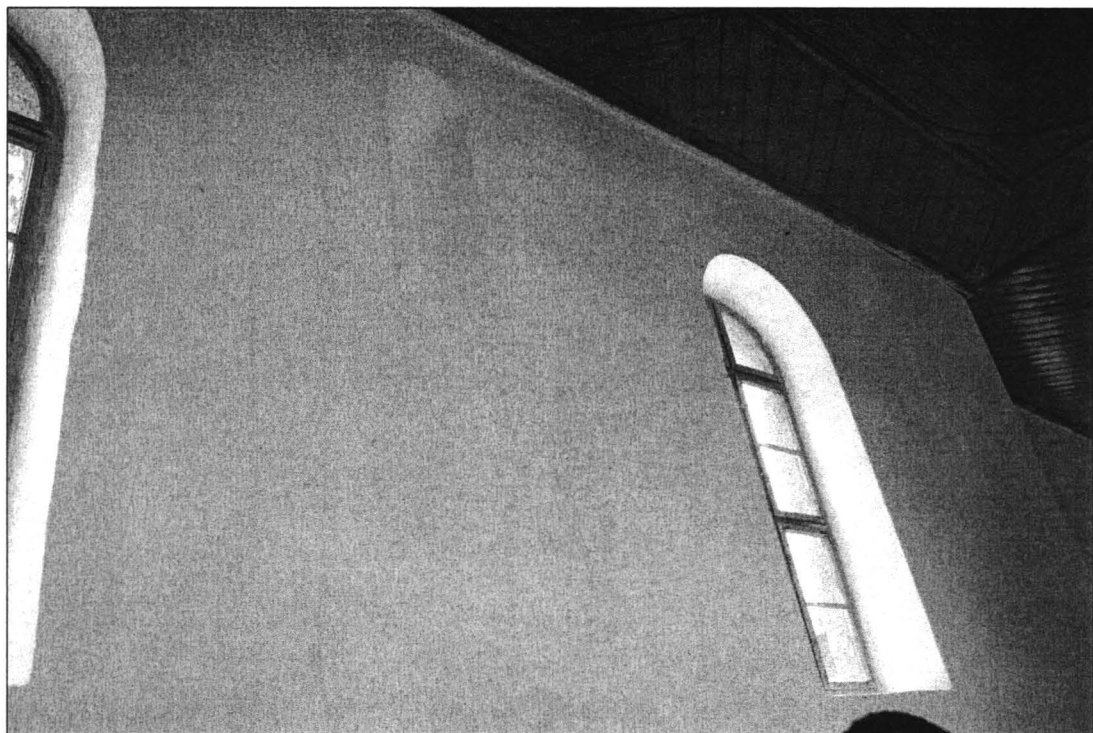
1. SA, profil sud

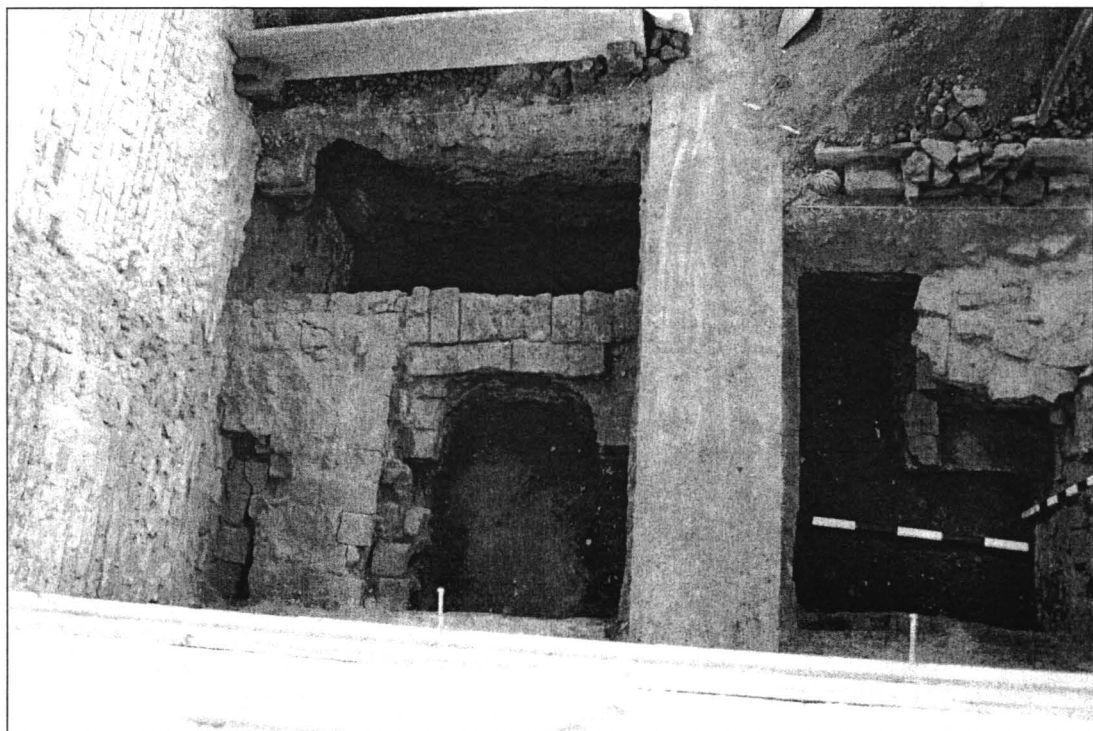
18. SA, profil vest

19. Fotografie biserica Becheni, vedere din vest

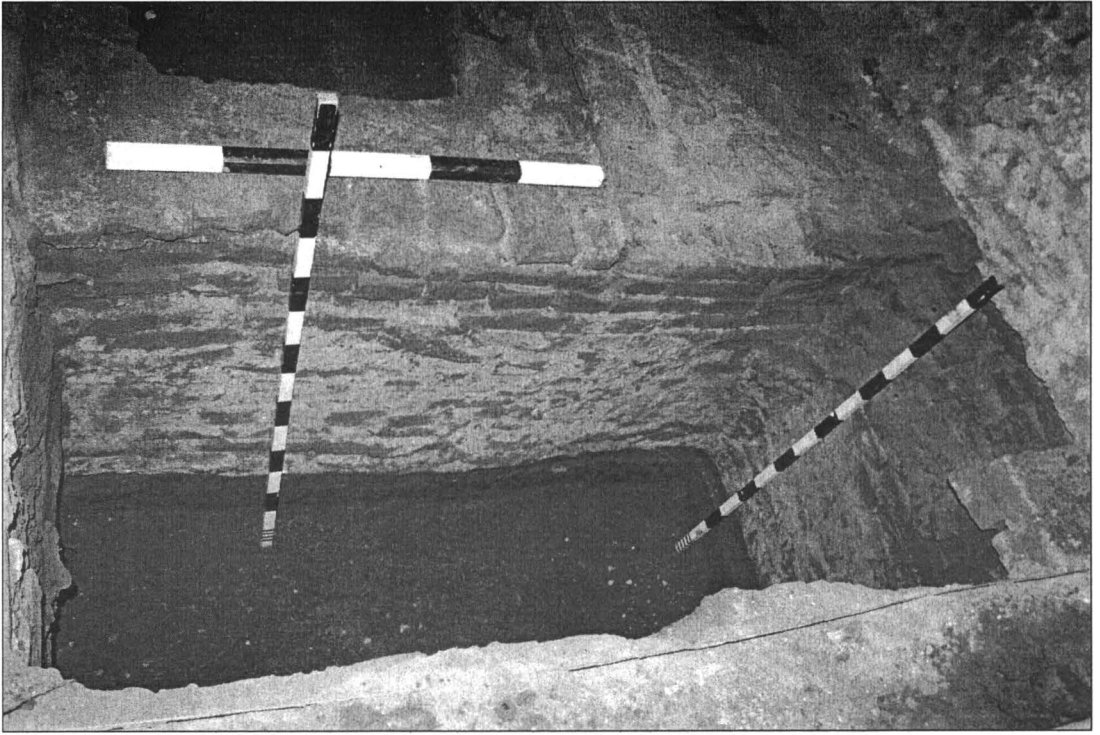
20. Fotografie ferestrele descoperite pe zidul sudic

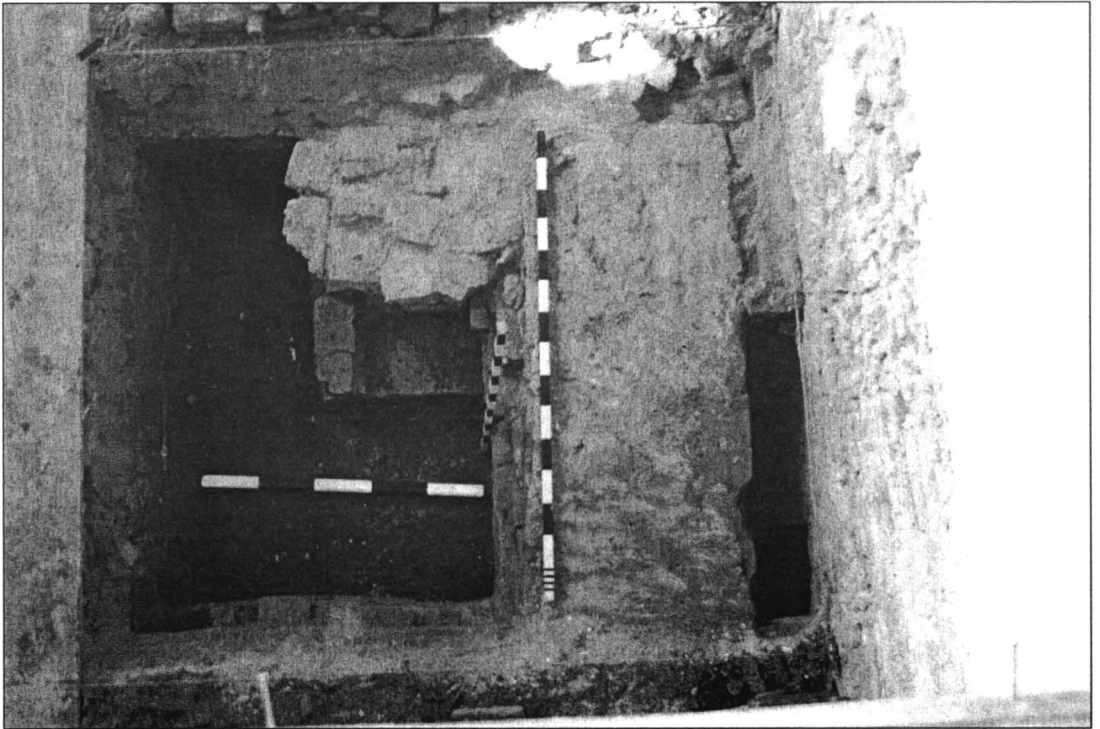
21. Fotografie secțiunile SI și SII

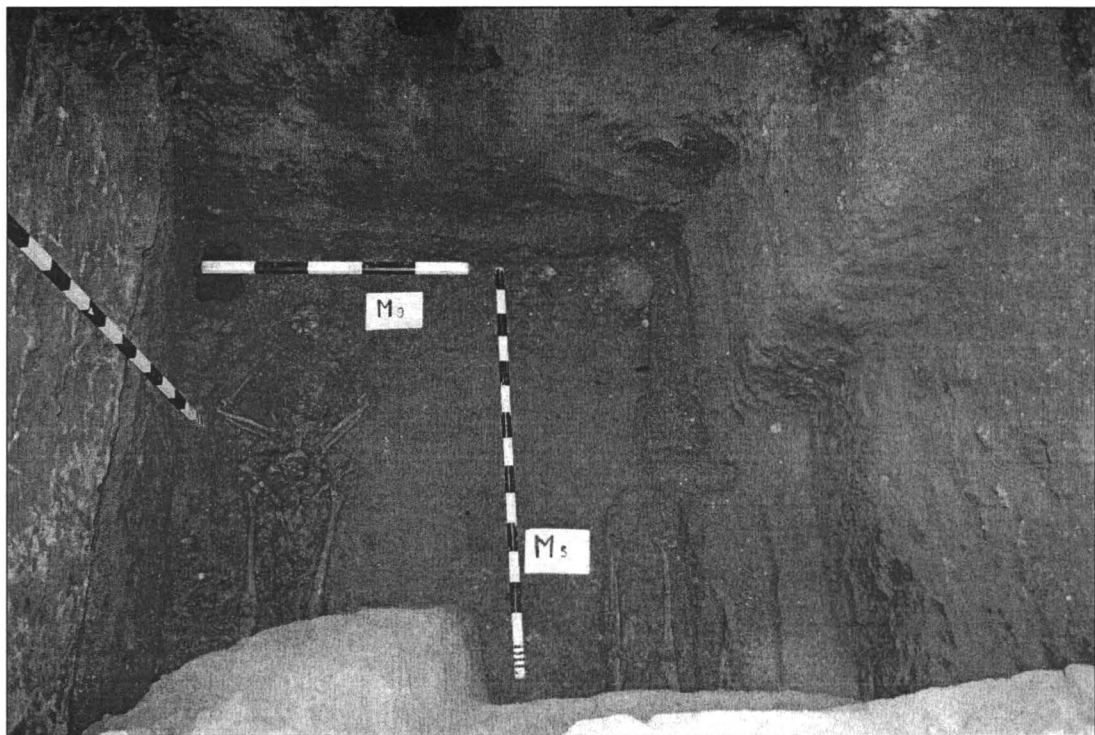
22. Fotografie SI cu fundația sanctuarului

23. Fotografie SI cu fundația transversală a sanctuarului

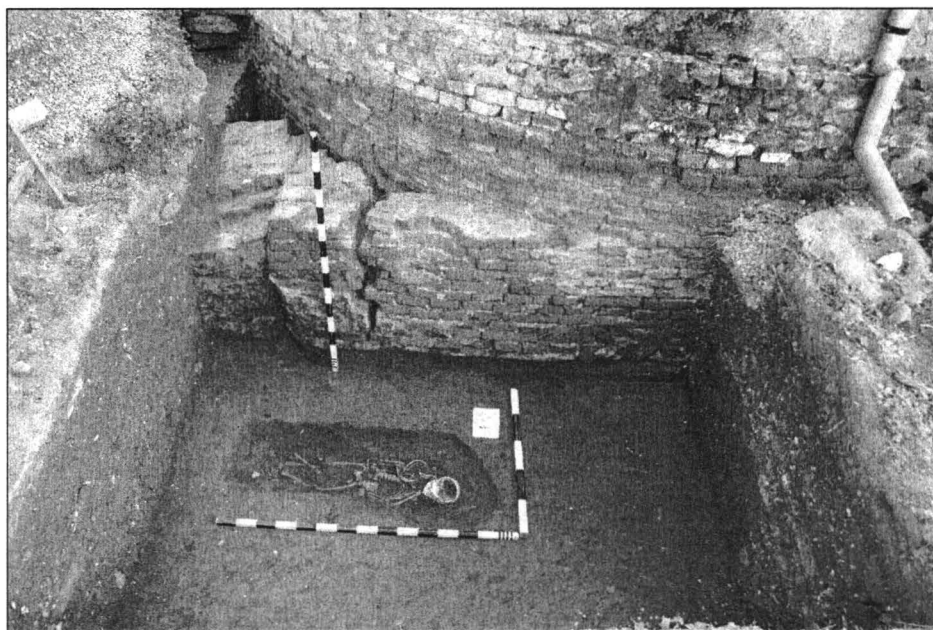
24. Fotografie SII cu structurile descoperite

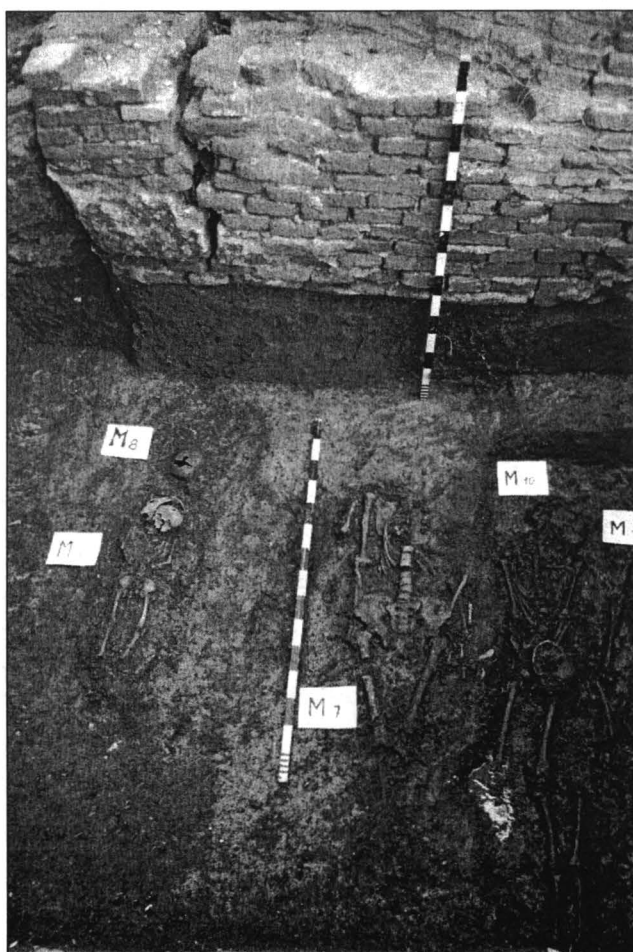
25. Fotografie SIII cu morminte

26. Fotografie SIII cu podeaua de cărămidă

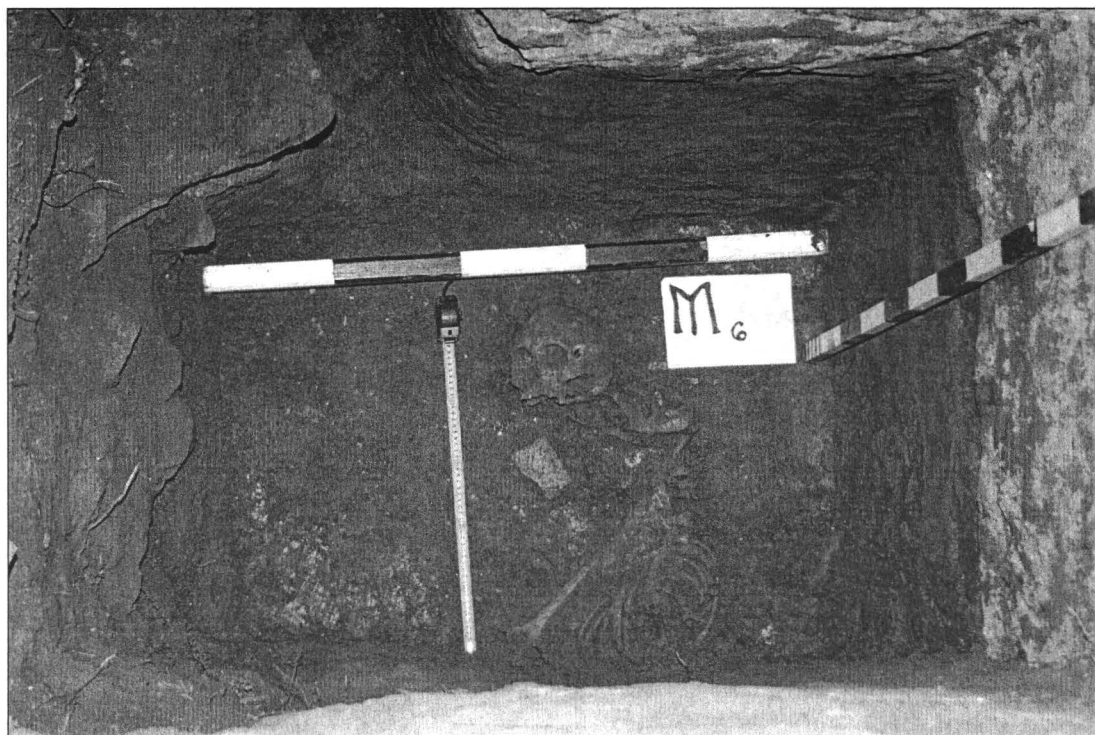
27. Fotografie SA cu fundația sanctuarului

28. Fotografie SA cu morminte

29. Fotografie mormânt M2

30. Fotografie mormânt M6

31. Fotografie pafta descoperită în M6.